

LEEUWARDEN, DE ST. DOMINICUSKERK

De Dominicuskerk te Leeuwarden werd in de jaren 1935-'37 gebouwd onder architectuur van H. van Beers en A. Witteveen, ter vervanging van de oudere „paterskerk" in de Speelmanstraat, die, daterende van 1854 weer op zijn beurt de zolderkerk uit de 17de eeuw (\pm 1630) verving.

UITWENDIG

Kerk en toren zijn gebouwd van met de hand gevormde genuanceerde kloostermoppen, speciaal voor deze kerk gebakken op de steenfabriek Schenkenschans. Op de hoek naast de ingang een zandstenen beeld van St. Dominicus met zijn attribuut een hond met een fakkel, zinnebeeld van prediking.

N.B. Op andere plaatsen in de kerk wordt Dominicus ook afgebeeld met een ster op zijn voorhoofd (prediking van de waarheid), met een lelietak (zuiverheid) met een boek (wetgeving, nl. voor zijn orde), met een kerkgebouw (ordestichting), met een rozenkrans (instelling rozenkransgebed).

De toren en de koepel boven het priesterkoor zijn gedekt met onversierde koperplaten; de kerkdaken met rode romaanse dakpannen. De toren is 67 meter hoog.

INTERIEUR

Het grondplan van de kerk is dat van een basiliek, waarbij de ruimte onder de toren gezien moet worden als voorhof (narthex).

Bij het binnentreden valt hei eerst op de wijde en weidse ruimte van het kerkschip, dat met zijn 17-meter breedte overdekt wordt door een aan de gotiek herinnerend gemetseld gewelf: een kunststukje van bouwkunst.

Een zogenaamde processiegang loopt langs alle vier zijden rondom schip en priesterkoor en biedt vooral in de langszijden fraaie doorkijkjes. De ramen zijn van genuanceerd g las-in-lood.

Langs de zijwanden van deze processiegang zijn 14 kruiswegstaties aangebracht, taferelen uit de lijdensgang van de Heer, geschilderd door pater R. van Bergen. Het verhoogde priesterkoor wordt overdekt door een zeer fraai en kunstig gemetselde gotische gewelfkonstruktie, die gedragen wordt door natuurstenen kolommen. De lichtval is bijzonder mooi.

Het hoogaltaar is van geaderd marmer. Op de altaartafel vijf ingehakte kruisjes, herinnerend aan de vijf wonden van Jezus. Sinds de tijd dat de diensten op het priesterkoor worden gehouden „in facie populo" (met het gelaat naar het volk gekeerd) wordt i.p.v. het hoogaltaar de zeer eenvoudige tafel gebruikt, die men aantreft voor op het priesterkoor. De engelenfiguren tegen de achterwand zijn volgens ontwerp van prof. Huib Luns vervaardigd door de beeldhouwer Etienne.

Terzijde van het priesterkoor hangt de „godslamp", voortdurend brandend als een stille hulde aan Christus. Aan weerszijden van het priesterkoor bevinden zich zijkapellen, waarin enige oudere en nieuwere beelden. Opmerkelijk is in de rechterzijkapel tegen de achterwand het oorspronkelijk voor de buitenmuur bedoelde maar te klein bevonden Dominicusbeeld. Priesterkoor en kerkschip worden gescheiden door een massieve triomfboog. Tegen deze triomfboog vindt men, van links naar rechts een terra-cotta Christusbeeld, de fraai gesneden 18de eeuwse preekstoel, een hulpaltaartje met tabernakel, waarboven een monumentaal Dominicusbeeld (met ster), vervaardigd door Wim Harzing, een terra-cotta Mariabeeld. Beide terra-cotta beelden zijn vervaardigd door Peter Roovers vooral van het Mariabeeld gaat een grote plastische werking uit.

De preekstoel bevat op de drie hoeken beelden van de beroemde Dominicaanse predikers St. Raymundus, St. Albertus de Grote en St. Vincentius Ferrer. Op het middenveld een voorstelling van Maria, die verschijnt aan Dominicus en hem de rozenkrans overhandigt. De trapleuning bevat fraai lofwerk, terwijl het klankbord bekroond wordt mei een Dominicusbeeld.

Geheel links, naast de ingang naar de pastorie, bevindt zich de doopkapel, waarin het koperen doopvont de aandacht trekt, een werkstuk van de edelsmid Rosmalen. De afbeeldingen hebben betrekking op het Doopsel.

In de sacristie zijn bezienswaardig een aantal altaarfragmenten (beeldjes en engelenkopjes tegen de wand en op de kast), afkomstig van het hoogaltaar in de oude Speelmanstraatkerk

Verder tegen de wand een 18de eeuwse Mariabeeldje en het koperen topstuk van een processiestaf, voorstellende Dominicus met de hond.

Achterin de kerk bevinden zich eveneens twee zijkapellen. Die aan de zuidzijde is de z.g. Mariakapel.

Hier staat tegen een rijk versierde altaaropstand (van Rosmalen) het laatgotische Mariabeeldje, vanouds bekend onder de naam „Onze Lieve Vrouw van Leeuwarden". Het beeld is rond 1510 geplaatst in de St.

Vituskerk van Oldehove, waar het grote verering genoot. Van 1580 tot circa 1630 was het „ondergedoken“; naderhand stond het in de zolderkerk op de hoek van de Bontepapesteeg, vanwaar het via de voormalige Paterskerk in deze kapel terecht kwam.

De ramen van de Mariakapel werden in 1946 vervaardigd door de glazenier Wim van Woerkom; zij vertolken de dank van de inwoners van Tiel en Roermond voor de gastvrijheid die zij als evacués tijdens het laatste oorlogsjaar in Leeuwarden genoten. Het grote raam vertoont vluchtende inwoners van beide steden, die zich (in het midden paneel) stellen onder bescherming van Maria in Leeuwarden. De kleine ramen vertonen symbolen van bescherming en gastvrije ontvangst.

In de noordelijke zijkapel staat een goed gesneden beeld van St. Jozef. In beide zijkapellen, benevens in de noordelijke kapel voor in de kerk, staan biechtstoelen – misschien beter gezegd biechtcellen - met aardig snijwerk, o.a. betrekking hebbende op zondenvergeving en biechtgeheim.

HËT ORGEL

Het orgel werd in 1863 gebouwd door de Gebr. Adema alhier voor de kerk in de Speelmanstraat. In 1937 werd het, gereviseerd en gemoderniseerd en van enige nieuwe registers voorzien, door Valcks en Vankouteren naar hier overgebracht. De sleeplanden en het grootste deel van het pijpwerk zijn nog van het Ademaorgel. Het regeerwerkbouwde volgens het electro-pneumatisch-mechanisch systeem, d.w.z. dat de bewegingen van toetsen en registerwippers op de speeltafel, elektrisch worden overgebracht naar een windbalgje, dat op zijn beurt weer een sleep of een balgje beweegt. De dispositie is verdeeld over twee klavieren en vrij pedaal en luidt als volgt:

Man- I:

Bourdon 16', Prestant 8', Viola 8', Quintadeen 8', Roerfluit 8', Octaaf 4', Fluit 4', Quint 3', Octaaf 2', Mixtuur 3 en 4 st., Cornet 5 st., Trompet 8';

Man. II.

Prestant 8', Salicional 8', Vox Celeste 8', Holpijp 8', Gemshoorn 4', Roerfluit 4', Quint 2 $\frac{2}{3}$ X, Terts $1\frac{3}{5}$ ', Gemshoorn 2', Hobo 8';

Ped.:

Subbas 16', Violon 8', Octaafbas 8', Open fluit 4', Trombone 16'.
Verder koppelingen en speelhulpen.

T. P. A. Lambooy.
1975

Literatuur:

- C. H. Lambermond O. P.: De Dominicanenkerken in Leeuwarden (Nijmegen 1937).
- Th. Lambooy: Onze Lieve Vrouw van Leeuwarden. Frisia Catholica reeks XII (1948)-